

Vergaderjaar 2020–2021

34 293

Renovatie Binnenhof

Nr. 105

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 6 januari 2021

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan het presidium over diverse onderzoeksrapporten inzake renovatie Binnenhof en tijdelijke huisvesting Tweede Kamer (Kamerstuk 34 293, nrs. 98, 100 en 102).

Het presidium heeft deze vragen beantwoord bij brief van 6 januari 2021. Vragen en antwoorden, voorzien van een inleiding, zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Ziengs

De griffier van de commissie,
Roovers

Inleiding

Namens het presidium wil ik de leden van de verschillende fracties danken voor de vragen die zijn gesteld over de diverse onderzoeksrapporten inzake de renovatie van het Binnenhof en de tijdelijke huisvesting B67. De afgelopen maanden is er intensief ambtelijk en bestuurlijk overleg geweest over de renovatie en de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer. Bij dit proces is het presidium nauw betrokken geweest. Ook heeft het presidium, namens de gebruiker, een aantal gesprekken gevoerd met de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken. In die gesprekken heeft het presidium zorgen geuit over de informatieverstrekking aan de Kamer. Het presidium acht het van belang dat de Kamer over alle informatie beschikt aangaande de renovatie en de tijdelijke huisvesting en ziet dit als een noodzakelijke voorwaarde om een gefundeerd en gewogen besluit te nemen.

Het presidium stelt het op prijs dat u kennis heeft genomen van de onderzoeksrapporten over Covid-19, de onderzoeken omtrent ventilatie in het huidige Tweede Kamergebouw en in B67, en de capaciteitsberekeningen inzake de personenstromen en de logistiek in B67 (Kamerstuk 34 293, nrs. 98, 100 en 102). Ook heeft u de review gefaseerd renoveren van de Tweede Kamer ontvangen (Kamerstuk 34 293, nr. 104). Het presidium heeft opdracht gegeven voor deze review vanuit het besef dat, tussen het besluit dat in 2015 door de Kamer is genomen en nu, er veel is veranderd (o.a. stikstofproblematiek en corona). Bij de parlementaire enquête Fyra werd gesteld dat bij grootschalige projecten gewaakt moet worden voor tunnelvisie. Mede naar aanleiding van één van de conclusies uit deze parlementaire enquête heeft het presidium tussentijds ruimte willen inbouwen voor reflectie.

Het presidium heeft altijd gepleit voor openheid en transparantie in het dossier rondom de huisvesting van de Tweede Kamer en hecht aan zorgvuldigheid in dit proces.

In dat kader worden hieronder kort een paar knelpunten weergegeven die op dit moment een rol spelen bij renovatie van het Binnenhof en de tijdelijke huisvesting in B67.

Renovatie Binnenhof

Het presidium heeft op 30 juni 2020 ingestemd met het Functioneel Voorlopig Ontwerp (FVO). Er is door inspanningen van de Tweede Kamer voor ongeveer tien miljoen euro aan versoeringen doorgevoerd in vergelijking met het vorige ontwerp. Het FVO is door het presidium vastgesteld mits aan de volgende voorwaarden is voldaan: er is een definitief akkoord over de centrale publieksentree, er is een oplossing gerealiseerd voor de logistiek en de expeditie en er is een oplossing gevonden/ gegarandeerd voor het ruimtevraagstuk van de Tweede Kamer.

Daarnaast zijn er nog diverse andere openstaande vraagstukken, onder meer rondom de parkeergarage, de haalbaarheid van het huidige ontwerp van de Centrale Energievoorziening (CEV), de stikstofproblematiek (tijdige vergunningverlening), het minimaal behouden van het aantal vierkante meters werkruimte in het hoofdcomplex en de dependances, de grondwaterproblemen rond het Binnenhof en de financiële dekking van het ontwerp (waaronder de extra kosten voor de parkeergarage, welke geen onderdeel zijn van de oorspronkelijke scope van het project).

Op dit moment lopen de planning van het Voorlopig Ontwerp (VO) en het Definitieve Ontwerp (DO) uit. Het grondig toetsen hiervan is voor de Tweede Kamer als gebruiker essentieel om te komen tot een functioneel

en technisch passend ontwerp en voor de projectbeheersing. Op dit moment bestaat de Tweede Kamer uit gebouwen op het Binnenhof en de dependances aan de Doelenstraat, het Depot, het Logement en Bleijenburg. Het presidium is van mening dat de dependances niet los gezien kunnen worden van de renovatie van het Binnenhof, omdat ze integraal deel uitmaken van de totale werkomgeving van de Tweede Kamer en daarmee onderdeel moeten zijn van een integrale aanpak van het ruimtevraagstuk door het RVB. Vanuit BZK/RVB is een duidelijk geformuleerde garantstelling, waarin staat dat de aanvullende secundaire huisvesting van de Tweede Kamer tijdig en bij voorkeur in één, maar in maximaal twee gebouwen gerealiseerd wordt, uitgebleven.

Tijdelijke huisvesting B67

De uitbraak van Covid-19 heeft grote gevolgen voor de samenleving, maar ook voor de werkwijze van de Kamer. Aangezien niet duidelijk is hoe lang de crisis met het coronavirus voortduurt, is het presidium van mening dat de veiligheid en gezondheid van Kamerleden, medewerkers en bezoekers in B67 op eenzelfde manier geborgd moeten worden als op het Binnenhof. In de vierde voortgangsrapportage van de Staatssecretaris (d.d. 30 april 2020, Kamerstuk 34 293, nr. 94) staat dat «primaire processen zoveel mogelijk gelijkwaardig doorgaan zoals nu op het Binnenhof gebeurt». Aangezien het gebouw B67 een andersoortig gebouw is dan het Binnenhof – verticaal versus horizontaal – is gezamenlijk door de Tweede Kamer en BZK/RVB onderzocht of en hoe dat mogelijk is. Hierbij zijn verschillende knelpunten gesignaleerd. Een deel van deze knelpunten raakt het parlementaire werk van de Kamer. In de beantwoording van de vragen wordt daar nader op ingegaan.

Naast de problemen die betrekking hebben op corona, zoals in de onderzoeken beschreven, zijn er andere knelpunten geconstateerd, waaronder het ruimteprobleem dat is ontstaan door het aannemen van de motie van het lid Jetten c.s. (Kamerstuk 35 300, nr. 19). Ook planvorming met betrekking tot o.a. Nieuwspoor en de werkomgeving voor de pers is nog niet rond. De noodzakelijke testen van de ICT- en beveiligingsapparatuur zijn nog niet klaar. Deze punten dienen opgelost te worden om het parlementaire werk in B67 goed te kunnen continueren.

Het presidium maakt zich zorgen over de hierboven genoemde punten en onzekerheden, en hecht eraan u hierover te informeren. Wij proberen uw vragen zo helder en duidelijk mogelijk te beantwoorden.

Vragen en antwoorden

Vragen aan TK en aan BZK over de vergelijking van Touchpoints (Drees & Sommer)

1.

Hoe gaat het in de praktijk werken dat er gereserveerd moet worden in het Ledenrestaurant aangezien schorsingen van te voren niet bekend zijn? Worden shifts/ gezette tijden ook overwogen in het Ledenrestaurant en hoe gaat dat er in de praktijk uitzien?

Reserveringen in het ledenrestaurant passen niet bij het primaire proces van de Tweede Kamer, waarin het verloop van de vergaderingen – zowel plenair als in commissieverband – bepalend is voor het moment van schorsing. Ook overige activiteiten van Kamerleden zijn in de regel niet vast in te plannen.

2.

Hoe gaat het kritieke knelpunt van de liften in de praktijk uitwerken als er beperkingen in aantallen komen en filevorming ontstaat?

Op welke manieren kan de «capaciteit van de liftenlobby» worden verspreid?

Filevorming bij de liften is een kritiek knelpunt en kan een belemmering vormen om veilig uit de lift te stappen. Ook kan de doorgang naar andere vleugels geblokkeerd worden als de 1,5 meter norm wordt aangehouden. De capaciteit van de liftlobby kan niet worden uitgebreid, omdat alternatieve liften niet in de nabijheid van de liftkern zijn gelegen.

Rondom het proces van (hoofdelijke) stemmingen en tussentijdse schorsingen is het voornoemde knelpunt blokkerend aangezien er slechts twee mensen tegelijk in een lift kunnen. Door filevorming bij de liften neemt het meer tijd in beslag om te verplaatsen naar de vergaderzalen. Dit geldt voor plenaire- en commissie vergaderingen. Het risico is aanwezig dat de continuïteit van het parlementaire werk stagneert.

3.

Gangpaden in B67 voldoen niet aan de NEN-normen: hoe kunnen ze dan corona- en NEN-proof gemaakt worden, terwijl tegelijkertijd de brandveiligheid niet in het geding komt omdat de branddeuren open moeten staan?

Het voorstel van de adviseurs (Drees&Sommer en Theateradvies) is om in de gangen spatschermen op te hangen, zodat men elkaar kan passeren in een smalle gang. Spatschermen kunnen intern transport hinderen en kunnen mogelijk ook hinder veroorzaken voor rolstoelgebruikers. De brandweer moet nog instemmen met het toepassen van (brandbare) spatschermen in gangen, vluchtroutes en het centrale trappenhuis. Als deze door de brandweer als brandlast worden aangemerkt, dan kunnen er waarschijnlijk geen doorzichtige spatschermen worden toegepast.

4.

Hoe verhoudt het advies om de trappen te gebruiken zich tot de constatering dat de trappen niet breed genoeg zijn voor 2-richtingsverkeer?

De trappen zijn niet breed genoeg voor tweerichtingsverkeer. De trappen in de zijvleugels kunnen daarom alleen gebruikt worden om naar beneden te gaan. De adviseurs hebben voorgesteld schermen te plaatsen in het centrale hoofdtrappenhuis, zodat daar wel 2-richtingsverkeer mogelijk is. Het is de vraag of deze werkwijze toepasbaar is voor wat betreft veiligheid en of de brandweer de spatschermen aanmerkt als brandlast. Daar is nog geen uitsluitsel over.

Tussen 08.00 en 10.00 uur in de ochtend kunnen Kamerbewoners die werken op verdieping 2 tot en met 5 alleen via het centrale hoofdtrappenhuis naar hun werkverdieping. De liften stoppen daar niet, ook niet om naar beneden te gaan, met uitzondering van de mindervaliden lift; deze mag alleen door mindervaliden gebruikt worden. Zie hiervoor ook de beantwoording op vraag 21, 22, 23 en 24.

5.

Op basis waarvan wordt de verwachting gesteld dat het fietsgebruik op de nieuwe locatie zal toenemen?

Op dit moment maken minder mensen gebruik van het openbaar vervoer, waardoor het fietsgebruik is toegenomen. De verwachting is niet dat het verder zal toenemen in B67.

6.

Wanneer wordt het definitieve onderzoeksresultaat van Theateradvies verwacht?

Dit is op 30 november 2020 gepubliceerd en naar uw commissie gezonden.

Vragen aan TK over quickscan corona B67

7.

Kan worden aangegeven wat er met de 4 adviezen is gebeurd, per advies:

- om opdracht te verstrekken aan een onafhankelijke partij om onderzoek te doen naar de mate waarin B67 coronaproof is of coronaproof is te maken.
- Voer daarbij een capaciteitsberekening uit naar de personen/bewegingen in het gebouw, waarbij een reguliere drukke vergaderdag in het vergaderseizoen als referentie wordt gehanteerd en 1,5 meter afstand moet worden gehouden in gangen, liften en trappen.
- Tegen welke kosten is B67 coronaproof te maken. Daar waar het technisch niet of tegen hoge kosten oplosbaar is, dient te worden aangegeven wat de restrisico's zijn, dan wel wat organisatorische aanpassingen moeten zijn.
- Het is noodzakelijk dat de Tweede Kamer en het Rijksvastgoedbedrijf (incl. aannemers en onderaannemers) 100% openheid van zaken geven.

De onderzoeken «Advies omtrent coronaproof maken B67 op basis van 1,5 meter protocol», «Capaciteitsberekeningen interne personenstromen/logistiek B67» en «Vervolgonderzoeken coronareview B67» zijn via een gezamenlijke opdracht van de Tweede Kamer en het Rijksvastgoedbedrijf uitgezet bij Drees & Sommer en Theateradvies. Voor de capaciteitsberekening wordt verwezen naar het rapport «Simulatie social distancing». Voor deze berekening is uitgegaan van het aantal Kamerbewoners dat in tijden van coronamaatregelen in de Kamer aanwezig is. Dit aantal betreft circa 1000 Kamerbewoners, gemeten op basis van pasbewegingen.

De kosten om B67 aan te passen aan Covid-19 zijn nog niet meegenomen in de bovenstaande vervolgonderzoeken en zullen nader uitgezocht en bekostigd moeten worden door het Rijksvastgoedbedrijf.

De kosten bestaan uit een veelheid aan technische ingrepen. Hierbij is het grootste knelpunt de afwezigheid van voldoende grote commissiezalen. Op dit moment beschikt de Tweede Kamer over vijf grote commissiezalen die coronaproof zijn ingericht. Deze zijn nodig om het parlementaire proces zo goed mogelijk uit te voeren. In B67 zijn drie grote commissiezalen beschikbaar. Met dit aantal wordt het huidige coronaproof parlementaire proces (alleen al voor wat betreft commissieactiviteiten) belemmerd. De huidige situatie in coronatijd laat zien dat alle vijf commissiezalen in de Tweede Kamer continu bezet zijn. Teruggaan naar drie commissiezalen betekent een beperking van 40% van de vergadercapaciteit van de commissies.

Daarnaast valt te denken aan kosten in verband met het inbouwen van spatschermen, het aanbrengen van aanvullende installatietechnische voorzieningen (zoals ventilatie), het inrichten van looproutes en bewegwijzering en het aanpassen van al het vergadermeubilair in de grote en kleine commissiezalen.

Tot slot: het voorgestelde toegangsbeleid bij binnenkomst van B67 kan een probleem worden. In de onderzoeken wordt er vanuit gegaan dat tot 09:30 uur alleen Kamerbewoners naar binnen kunnen. Dit levert een serieuze beveiligingskwestie op, omdat de beveiligingspoortjes tijdelijk opengezet moeten worden. Dit betekent in de praktijk dat externe bezoekers van Kamerbewoners (waaronder ook onderhoudsmonteurs) het pand voor 09:30 uur niet kunnen betreden. Voorafgaand aan vergaderingen kunnen daardoor geen afspraken met bezoekers ingepland worden.

In het kader van transparantie zijn de onderzoeksrapporten aan de Kamer gestuurd.

8.

Kunt u aangeven waar de verschillen optreden tussen het onderzoek van Drees&Sommer en deze quickscan?

De eerste quickscan is intern uitgevoerd en was gericht op de beoordeling of het zinvol was een onderzoeksopdracht aan een extern adviseur te geven. Deze scan gaf een zorgwekkend beeld; dit was aanleiding een meer diepgravend extern onderzoek te laten uitvoeren (door Drees&Sommer). De quickscan is in het kader van transparantie ook aan uw commissie toegestuurd.

9.

Hoe rijmt de bevinding over de afwezigheid van natuurlijke ventilatie in de quickscan met de conclusies uit het rapport dat Beekink heeft opgemaakt over aerosolen in B67?

Gebruikers stellen het op prijs en zijn eraan gewend dat ze het raam van een werkruimte open kunnen zetten om te ventileren. Deze werkwijze is vanwege fijnstof en geluidsoverlast (ligging aan de Utrechtsebaan) niet mogelijk in B67. De mechanische ventilatie in B67 voldoet aan de richtlijnen ten aanzien van corona.

Vragen aan TK over het Onderzoek Covid-19 ventilatie in relatie tot aerosolen – Binnenhof (Beekink)

10.

In hoeverre kan de conclusie worden getrokken dat wanneer de twee onderzoeken die door Beekink zijn uitgevoerd naast elkaar worden gelegd, er op het gebied van Covid-19 en ventilatie meer negatieve bevindingen zijn in het huidige Kamerpand dan op B67?

Geconcludeerd moet worden dat zowel de ventilatie op het Binnenhof als die in B67 niet wezenlijk anders zijn als gekeken wordt naar de gevolgen voor de gezondheid van alle Kamerbewoners tijdens de coronacrisis.

11.

Kunt u aangeven wat de kosten zijn van de mitigerende maatregelen die zijn getroffen (onder meer het plaatsen van CO₂-metingsapparatuur in de slecht geventileerde gebouwdelen)?

De mitigerende maatregelen zijn met beperkte middelen reeds gerealiseerd. De eenmalige aanschaf van de CO₂-melders heeft 29.000 euro gekost. Dit kon worden bekostigd uit het reguliere budget van de Kamer. De overige kosten vallen onder reguliere onderhoudskosten van de Facilitaire Dienst dan wel het Rijksvastgoedbedrijf.

12.

In het rapport dat 28 oktober naar de Kamer is gestuurd (Kamerstuk 34 293, nr. 100), zijn de «bijzondere» ruimten, zoals keukens, restaurant en bijvoorbeeld de computerruimten (MER en SER) buiten beschouwing gelaten. Zijn deze in een latere fase wel meegenomen en kan in een overzicht worden weergegeven wat de bevindingen en de (organisatorische) oplossingen zijn?

In de tweede fase van het genoemde onderzoek zijn de bijzondere werkruimten onderzocht en alle aanvullende organisatorische maatregelen zijn reeds genomen. Dit betreft onder andere het beperken van de bezetting in technische ruimten tot één persoon, het plaatsen van aanvullende CO₂-melders in loge Binnenhof 1a en het uitschakelen van de airconditioning. De kosten daarvan zijn nihil. Deze bevindingen zijn in het Beekink-eindrapport van 30 november jl. met uw commissie gedeeld (Kamerstuk 34 293, nr. 102).

13.

Wat zijn de kosten om de «bijzondere ruimten» coronaproof te maken?

Zie beantwoording vraag 12.

14.

Waarom worden keukens en restaurants, apparatenruimten, studio's en het kinderdagverblijf bestempeld als «niet werkruimten»? Wat betekent dit praktisch voor de mensen die er werken of opgevangen worden en welke consequenties heeft dat voor de voorwaarden die worden gesteld aan het coronaproof maken ervan?

Zie beantwoording vraag 12

15.

Wanneer er een afweging gemaakt moet worden tussen comfort en maximale bezetting, wat is dan de goedkope oplossing en welk kostenplaatje hoort hierbij?

De discussie gaat niet over comfort maar over voorzieningen die noodzakelijk zijn om het parlementaire werk te kunnen verrichten. Er is dus geen sprake van een afweging tussen werkcomfort en maximale bezetting. Waar het om gaat is dat het parlementaire werk doorgang kan vinden. Daarbij staat de veiligheid van de Kamergebouwen en haar bewoners voorop, waarbij de RIVM-richtlijnen strikt worden nageleefd. De huidige Kamergebouwen aan het Binnenhof bieden voldoende ruimte om te voldoen aan de richtlijnen en bieden mogelijkheden flexibel te zijn, bijvoorbeeld via alternatieve looproutes, waardoor capaciteitsvraagstukken minder aan de orde zijn geweest. Er zijn relatief weinig organisatorische wijzigingen in het huidige Kamergebouw nodig geweest, waardoor de Tweede Kamer zich snel kon aanpassen aan de nieuw ontstane situatie.

16.

Wanneer er een afweging gemaakt moet worden tussen comfort en maximale bezetting, wat heeft dan de voorkeur van de TK (presidium) en wat heeft de voorkeur van BZK, en waarom?

Een afweging tussen werkcomfort en maximale bezetting is niet aan de orde. Zie beantwoording vraag 15.

17.

Hoeveel geld kost het in totaal om het Binnenhof (verder) coronaproof te maken? Kan het totaalbedrag worden uitgesplitst in diverse maatregelen in verschillende panden?

Het presidium kan alleen ingaan op de gebouwen van de Tweede Kamer. Het parlementaire proces in het Tweede Kamercomplex is zo goed als terug op het niveau van voor de crisis. De verwachting is dat eventuele verdere uitgaven in het kader van coronaproof maken binnen de huidige budgettaire kaders passen.

18.

Blijven de deuren van de liften aan het Binnenhof, als deze in «wachtstand» staan, geopend omdat de afbouw van aerosolen dan 5 tot 8 keer zo snel gaat zoals de UvA heeft aangetoond?

De liften in de Tweede Kamer worden nauwelijks gebruikt vanwege het grote netwerk van brede gangen, roltrappen en trappenhuisen. De ventilatie in de aanwezige liften voldoet aan de richtlijnen.

Vragen aan TK en BZK over vervolgonderzoeken coronareview B67 (Drees & Sommer en Theateradvies)

19.

Hoeveel geld kost het in totaal om B67 (verder) coronaproof te maken? Kan het totaalbedrag worden uitgesplitst in diverse maatregelen in verschillende ruimten?

Deze vraag kan het presidium niet beantwoorden, omdat dit een verantwoordelijkheid is van het BZK/RVB. Het is aan het RVB hier informatie over te geven en inzichtelijk te maken wat het kost om B67 tijdig coronaproof te maken.

20.

Hoe gaat het in de praktijk werken als in de meeste liften maar 2 mensen mogen staan? Wat betekent dit voor de wachttijd van werknemers?

Zie hiervoor de beantwoording van vraag 2. Wat dit voor de wachttijden betekent is niet uitgerekend door de adviseurs.

21.

Hoe gaat het in de praktijk eruitzien dat liftgebruik niet is toegestaan voor verplaatsingen tot en met 3 verdiepingen? Wat betekent dat als je bijvoorbeeld naar de 5de verdieping moet?

B67 kent in totaal 15 personenliften, waarvan 6 centraal zijn gelegen en 9 decentraal (in één van de zijvleugels van het gebouw). De adviseurs stellen voor (p. 9) dat de liften tijdens de ochtendspits (08:00–10:00 uur) zo geprogrammeerd worden dat het niet mogelijk is naar andere verdiepingen te gaan dan naar de 6e en 7e etage. Alle liften worden tussen 08.00 en 10.00 uur als shuttleliften ingezet met uitzondering van de mindervalidenlift. Het gaat om 6 reguliere centrale liften en drie satellietliften in de grote zijvleugels van het gebouw die alleen van de 1^e verdieping rechtstreeks naar de 6^e en 7^e verdieping gaan. Er zijn drie grote zijvleugels, dus elke van deze zijvleugels heeft 1 lift extra ten opzichte van de centrale liftlobby. De overige liften gaan alleen naar de begane grond, van -2 tot de 1^e, dit geldt ook voor de liften in de parkeergarage en een lift in de kleine zijvleugel. Tussen 08.00 en 10.00 uur kunnen deze liften dus ook niet gebruikt worden om van de 6^e of 7^e naar tussengelegen lagere verdiepingen te gaan. Daarvoor kan alleen de trap worden gebruikt.

Verder is een aantal liften niet te gebruiken door Kamerbewoners, zoals de goederenliften (zie bijgevoegde liftenschema's)¹.

Het voorgaande betekent dat in de praktijk de trappen in B67 intensief gebruikt moeten worden. Deze zijn ontworpen zijn als vluchtrappenhuizen. De trappen zijn steil, smal en voor het overgrote deel niet voorzien van ventilatie. Alleen het hoofdtrappenhuis zou gebruikt kunnen worden voor tweerichtingsverkeer, mits er spatschermen in geplaatst mogen worden van de brandweer. De overige trappen kunnen alleen gebruikt worden voor neergaande bewegingen.

Aangezien voor verdieping 2 tot en met 5 in de ochtend tussen 08.00 en 10.00 uur alleen de trap genomen mag worden om naar deze verdiepingen te gaan en dit alleen via het hoofdtrappenhuis plaats kan vinden (de trappen in de vleugels kunnen alleen gebruikt worden voor neergaande bewegingen), is de verwachting dat hier drukte kan ontstaan. Ook bij de twee roltrappen kunnen in de ochtend opstoppingen ontstaan. Bij het wisselen van bepaalde lunchshifts kunnen er opstoppingen ontstaan die 5–10 minuten duren om op te lossen.

Er wordt van Kamerbewoners verwacht dat ze de trap nemen en via een omweg naar hun bestemming gaan, omdat ze zich via een éénrichtingsverkeer-stelsel moeten verplaatsen.

Verwacht mag worden dat de liften strategisch zullen worden gebruikt om het trappen lopen zoveel mogelijk te vermijden. Werkt men bijvoorbeeld op verdieping vijf, dan wordt de lift naar verdieping zes genomen en vervolgens één trap afgedaald. De voorgestelde route voor verdieping vijf is het nemen van de roltrap naar verdieping twee, waarna de trap moet worden gebruikt naar verdieping vijf. Zie ook antwoord 2. Dit alles geldt in geval er nog steeds coronaproof gewerkt moet worden.

22.

Gaat er een soort spoorboekje komen voor de shuttle- en satellietliften? Hoe werkbaar gaat dit in de praktijk worden?

De verwachting is dat het gereguleerde liftgebruik in de praktijk tot problemen kan leiden, ook omdat de liften in de ochtendspits tot 10:00 uur beperkte opties kennen. Er komt geen «spoorboekje» voor de liften: de hoeveelheid opgelegde gedragsregels waar Kamerbewoners zich aan dienen te houden, zowel wat betreft het liftgebruik, trapgebruik en andere te volgen looproutes in het gebouw, kunnen ingewikkelde werksituaties opleveren (zie antwoord 21). Het is moeilijk verenigbaar met het vergaderproces.

23.

Hoeveel liften voor mindervalide medewerkers worden ingezet en komt hier toegangscontrole bij?

Er is één lift voor mindervaliden (MIVA-lift) met toegangscontrole. De rapporten geven geen uitsluitsel hoe de toegang tot deze lift moet worden gereguleerd.

24.

Wanneer wordt iemand gezien als mindervalide en hoe moet dit aange-toond worden zonder de privacy te schenden? Hoeveel mindervaliden zullen naar schatting werkzaam zijn in B67?

Het aantal mindervaliden wordt niet geregistreerd. De praktijk zal moeten uitwijzen wat het effect is van de voorgestelde maatregelen op mensen

---

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

met een beperking. De redenen waarom iemand de lift moet gebruiken lopen uiteen. Het uitgangspunt is dat mensen met een beperking zo goed mogelijk worden ondersteund.

25.

Als liftgebruik niet is toegestaan voor verplaatsingen tot en met 3 verdiepingen, dan zullen er meer mensen zijn die afhankelijk zijn van liftgebruik. Hoeveel mensen zullen dat extra zijn?

Dat is onbekend. In de praktijk zullen Kamerbewoners gebruik willen maken van de liften. Het is de vraag of van alle Kamerbewoners verwacht kan worden (bijvoorbeeld mensen met een beperkte conditie, met een rolkoffer of cameramensen met bepakking) dat zij in de ochtendpiek altijd trappen gebruiken tot en met de vijfde verdieping. Zie ook antwoord 21.

26.

Hoe gaat een lunch in 4 shifts van 20 minuten werken in de praktijk en in hoeverre wordt daarbij rekening gehouden met schorsingen van debatten waar niet alleen Kamerleden of bewindspersonen rekening mee moeten houden, maar ook bijvoorbeeld bodes, fractiemedewerkers en ambtenaren?

Reserveringen/shifts in de restaurants passen niet bij het primaire vergaderproces waarin het verloop van de vergaderingen (zowel plenair als in commissieverband) bepalend is voor de schorsingen. Ook overige activiteiten van Kamerleden zijn in de regel niet vast in te plannen. Lunches worden ook ingezet als overlegmoment. Kamerbewoners bepalen zelf de invulling en lengte van de lunchtijd.

27.

Wat vinden afwassers, koks, andere keuken- en restaurantmedewerkers van een tijdslot van 20 minuten voor een lunch? Achten de mensen op de werkvloer zelf dit haalbaar?

De medewerkers van de Tweede Kamer zijn erop gericht Kamerleden zo goed mogelijk te ondersteunen. Flexibiliteit (bijvoorbeeld ten aanzien van het moment van schorsing en bijbehorende dienstverlening) is daarbij een kernwaarde. De voorgestelde shift van 20 minuten is complex in de uitvoering. Zie antwoord 26.

Vragen aan TK en aan BZK over onderzoek Covid-19 B67 – trappenhuizen en liften (Beekink)

28.

Blijven de deuren van de liften, als deze in «wachtstand» staan, geopend omdat de afbouw van aerosolen dan 5 tot 8 keer zo snel gaat zoals de UvA heeft aangetoond?

Nee, de adviseurs zijn er bij de berekeningen niet vanuit gegaan dat de liften in een wachtstand staan. De deuren in de wachtstand zetten veroorzaakt een te grote reductie van de geringe liftcapaciteit en is lastig te handhaven.

29.

Waarom heeft Beekink tijdens het onderzoek niet kunnen vaststellen of alle liften en liftschachten zijn voorzien van een goed werkende mechanische ventilatie? Is het advies opgevolgd om dit door de RVB te laten controleren, en wat zijn de bevindingen?

Beekink heeft, vanwege coronamaatregelen op de bouwplaats, deskresearch uitgevoerd. Zij is daarom niet ter plekke geweest om vast te stellen of alle liften en liftschachten zijn voorzien van een goed werkende mechanische ventilatie. Onbekend is of het advies is opgevolgd.

30.

Klopt het dat er 160 miljoen uit is gegeven aan het coronaproof maken van B67?

De beantwoording van deze vraag is niet aan het presidium. Het bedrag van 160 miljoen euro is voor het eerst met de Kamer gedeeld in een brief van de Staatssecretaris aan het presidium van 6 oktober 2020. In alle voortgangsrapportages wordt dit bedrag niet genoemd. Tot op heden zijn er verschillende bedragen over dit onderwerp gecommuniceerd met de Tweede Kamer. Het is voor presidium niet duidelijk waar het bedrag van 160 miljoen euro vandaan komt en waar het geld aan besteed is.

31.

Hoeveel kosten komen er (eventueel) nog bij door nadere aanpassingen in verband met het coronaproof maken van het pand? Kan de raming worden toegelicht?

Het is aan BZK/RVB om aan te geven wat hiervan de kosten zijn. De kosten om B67 aan te passen aan corona zijn niet meegenomen in de onderzoeken en zullen nader uitgezocht en bekostigd moeten worden door het Rijksvastgoedbedrijf. Zie verder antwoord 7.

32.

Hoe gaat het in de praktijk werken als er spatschermen zijn in gangen en traphuizen, maar er is brand of rookontwikkeling? Beperkt dit niet de veilige vluchtmogelijkheden voor valide en mindervalide mensen?

Het is makkelijker en beter vluchten in een gang of een trap zonder spatschermen. Adviseurs geven aan dat spatschermen zijn toegestaan conform het Bouwbesluit 2012, maar de veiligheid en haalbaarheid zijn afhankelijk van de detaillering. Het is niet duidelijk of de brandweer deze werkwijze zal valideren en wat de gevolgen zijn voor het vluchten van mindervaliden.

Vragen aan TK en aan BZK over het Functioneel Voorontwerp (FVO)

33.

Wat zijn de kosten van het Functioneel Voorontwerp, en hoeveel kost het als voor dit ontwerp wordt gekozen?

De Tweede Kamer heeft geen inzage in de kosten van en het budget voor het FVO. Daarvoor verwijst het presidium naar de Staatssecretaris van BZK.

34.

Is het FVO coronaproof? Zo nee, kan uitgelegd worden waarom niet?

De huidige Tweede Kamergebouwen zijn aangepast aan de coronamaatregelen. Het voorgestelde FVO doet hieraan geen afbreuk. In de uitwerking van het technisch ontwerp zal extra aandacht zijn voor corona in de keuze van de klimaatinstallaties.

35.

Is het FVO voorgelegd aan de mensen op de werkvloer? Zijn de keukens beoordeeld door de kok en medewerkers in de bediening en afwas, de

restaurants door de medewerkers van het restaurantbedrijf, de entrees door beveiligers enz.?

Het FVO is in nauw overleg met alle diensten en betrokken medewerkers tot stand gekomen.

36.

Wanneer wordt het hoofdstuk over gebouwdeel P (Parkeergarage) vastgesteld?

Zodra de noodzaak en haalbaarheid van de Centrale Energievoorziening (CEV) is beoordeeld, het ontwerp gebouwdeel P (Parkeergarage) daarop is aangepast en er draagvlak is voor het onttrekken van openbare parkeerplekken in de Pleingarage, kan gebouwdeel P meegenomen worden in de boordeling van het integraal VO.